

कुठे काय, काही दिसतच नाही !

एक अमेरिकन लेखक वन्यप्राणी पाहण्यासाठी सफारीवर जाऊन आले. चुकीच्या मोसमात गेल्यामुळे अगदीच थोडेफार प्राणी दिसले आणि तेही त्यांच्यासोबत असलेल्यांना. यांना काहीच दिसलं नाही. परत आल्यावर त्यांचा अनुभव विचारला तेव्हा ते उद्गारले, “वनपर्यटकांचे दोन प्रकार असतात. पहिल्या प्रकारचे लोक ‘ते पाहा, ते पाहा’ असं म्हणत राहतात. दुसऱ्या प्रकारचे फक्त ‘कुठे, कुठे’ असं विचारीत राहतात. मी यातल्या दुसऱ्या प्रकारात मोडतो.”

आजवरच्या माझ्या अनुभवावरून मीही दुसऱ्याच प्रकारात माझी गणना करीत असे. पण महाराष्ट्र सरकारसाठी एक पाहणी करत असताना बरोबर उलटा अनुभव आला. राज्यातली जवळजवळ सर्व राखीव जंगलं आम्ही फिरून पाहिली. वन्यप्राण्यांनी शक्य असेल तिथे आम्हाला दर्शन देण्याचा सपाटाच लावला. चितळं, हरणं, गवे, सुसरी-मगरी, मोरापासून ते छोट्या आकाराच्या फुलचुक्यांपर्यंत असंख्य पक्षी असं बरंच काही आम्हाला पाहायला मिळालं. एका जंगलात तर वाघोबांनी चेकनाक्यावर थांबवतात तशी आमची जीप रस्त्यात अडवून आमची पाहणी केली. सरकारी जीप असल्यामुळे असेल, आम्हाला शिक्के वगैरे न मारताच जाऊ दिले. पण त्याच्या नाराजीच्या गुरुगुरुण्यात, ‘माझ्या राज्यात फिरता आहात हे लक्षात असू द्या,’ असा इशारा आम्हाला आढळला.

दाट वृक्षराजी, मुक्तपणे विहरणारे पक्षी-प्राणी, नद्या, नाले, ओढे, अधूनमधून लागणारी मोकळी कुरणे अशा एका वेगळ्याच विश्वात जवळजवळ चार महिने आम्ही वावरत होतो. पण याच काळात भयानक वास्तवाचेसुद्धा विदारक दर्शन झाले. संपत्तीच्या लोभाने सगळी जंगलं लुबाडून, लुटून फस्त केली जात आहेत. शिंगे, कातडी, हाडं यांसाठी वन्यप्राण्यांचा प्रचंड प्रमाणात संहार सुरु आहे. सततची वैध-अवैध जंगलतोड, चोरट्या शिकारी यांचा सुळसुळाट झाला आहे.

या गतीने एकदोन पिढ्यांतच हा अनमोल ठेवा नष्ट होऊन जाणार आहे. तात्पुरत्या समृद्धीसाठी आम्ही आपलं सारं भविष्य नष्ट करून टाकतो आहोत. हे सारं फार काळजी करण्यासारखं आहे याची जाणीव कोणालाच राहिलेली दिसत नाही. अगदी हाताच्या बोटावर मोजण्याइतकेच लोक सोडले तर याबद्दल गंभीर विचार करण्याची कोणाची तयारीच नाही. अगदी शासनाचीसुद्धा हीच गत आहे.

वीरप्पनसारखे अनेक लोक आणि टोळ्या मार्गात खड्हे खणून ठेवत आहेत. त्यात जाऊन पडण्यासाठीच आपला प्रवास चालू आहे. दिसत असूनसुद्धा न पाहण्याचं ब्रत घेतलेले लोक या मंडळींना पकडणार आहेत. या प्रकारच्या लोकांचं काय करायचं? कोणाला अंधारातसुद्धा दिसत; तर बाकीच्यांना अंधारच दिसत नाही आहे. सगळं भयानकच आहे.

—भीष्मराज चाम
(‘मना सज्जना’ या पुस्तकातून)